

SOUPIS MAJETKU AUGUSTINIÁNSKÉHO KLÁŠTERA V ČESKÉ LÍPĚ Z 1. POLOVINY 18. STOLETÍ

Jaroslav Panáček

Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, náměstí Osvobození 297, 470 01 Česká Lípa; panacek@muzeumcl.cz

Lipské panství založené pány z Lipé a rozvíjené generacemi rodu Berků z Dubé bylo v roce 1502 rozděleno mezi členy rodu na čtyři díly, příslušející ke čtvrtinám města nazvaným podle městských bran.^{1/} V letech 1532–1553 přešly majetkovými transakcemi tři čtvrtiny bývalého berkovského panství na Václava z Vartenberka na Rybnově. Ten již předtím (ok. r. 1505) zdědil po bratrovi Jestřebské zboží a před rokem 1532 koupil od Kaplířů ze Sulevic panství Chudý Hrádek. Spojení všech těchto majetků a zbudování Nového Zámku v Zahradkách právě v době okolo roku 1553 daly vzniknout velkému Lipskému a Novozámeckému panství s městským centrem v České Lípě. Po roce 1553 pouze čtvrtina města a panství u Mariánské brány zůstala Berkům z Dubé (poté jejich spřízněnému rodu Salhausenu), sedícím na nedalekém Sloupu. Od roku 1591 se vrátil zcela do jejich vlastnictví také zámek v České Lípě.^{2/}

Poslední předbělohorskí majitelé obou částí panství Jan Jiří z Vartenberka a Volf ze Salhausenu byli za účast v povstání na straně odbojných stavů odsouzeni 3. listopadu 1622 k propadnutí veškerého svého dědictví.^{3/} Oba zkonfiskované majetky vzápětí koupil Albrecht z Valdštejna. Nejprve 19. prosince 1622 celý zámek Lipý, čtvrt města a ves Aschendorf (tj. dnešní Okřešice) po Volfu ze Salhausenu za 10 500 zlatých rýnských,^{4/} pak 7. ledna 1623 tři čtvrtiny města Lipého a Novozámecké panství po Janu Jiřím z Vartenberka za 175 000 zlatých rýnských.^{5/} Panství, město a zámek se tak v jeho rukou opět spojily v jeden celek - Lipské a Novozámecké panství. Spolu s Novobřežským panstvím tvořilo nejzápadnější výspu Frýdlantského knížectví, od roku 1627 povýšeného na vévodství.

Již před polovinou 16. století začalo pronikat do města i na panství protestantství, které postupně převládlo a po roce 1608 zde již luteráni převzali do správy všechny kostely. Převážná většina obou vrchnostenských rodin - Vartenberků a Berků - podporovala Lutherovo učení, takže luteráni získali na panství převahu.^{6/} Éra reformace skončila bitvou na Bílé hoře 8. listopadu 1620 a změny pak nastaly od roku 1623 s novou - a jedinou - vrchností.^{7/}

Albrecht z Valdštejna přišel sice na svět v českobratrské rodině, ale v dospělém věku přestoupil od protestantismu ke katolíkům. Jako majitel svého nově nabytého knížectví postupoval již zcela pragmaticky a v duchu starého hesla „Cuius regio – illius religio“ (Koho země, toho víra) mu jednotné náboženství v jeho „státu ve státě“ mělo napomoci realizovat představy o duchovním a hospodářském životě poddaných. Jak sám nechal napsat v zakládací listině českolipského kláštera: „... za *nejpřednější a nejdůležitější pokládáme, aby v našem vévodství rozkvétalo katolické apoštolské a římské náboženství, dobré mravy zavádějící*“.^{8/} Prostředkem k tomu mu mělo být zřizování klášterů, hlavně řádů provozujících duchovní a vzdělávací činnost – jezuitů a augustiniánů.

1/ Panáček 2004, s. 33–35.

2/ Panáček 2004, s. 27–38.

3/ Bílek 1882–1883, s. 563–564, 844–847.

4/ NA Praha, DZV, kvatern 141, fol. B 11v–12r; kvatern 194, fol. C 18r–20r.

5/ NA Praha, DZV, kvatern 141, fol. B 5v–6r; kvatern 194, fol. C 1v–4r.

6/ Panáček 2018, s. 134–135.

7/ Ďurčanský 2018, s. 136–137.

8/ Panáček 2010, s. 28.

Založení a nadání českolipského kláštera

Zásadní podporou při šíření katolické víry měl být na Frýdlantském knížectví (od roku 1627 vévodství) školský systém. Pro zamýšlenou univerzitu v jezuitské koleji v hlavním městě knížectví Jičíně měly další zakládané kláštery - mezi nimi i v České Lípě - připravovat dorost. Záměr založit klášter v České Lípě pojal Valdštejn nepochybně brzy po nabytí obou částí města a panství, neboť již o Letnicích 1624 se objevili v České Lípě první augustiniánští mniši.^{9/} Jak dosvědčuje několik dochovaných verzí zakládací listiny,^{10/} s konkrétními plány na zřízení kláštera obutých augustiniánů se začalo také již v tomto roce. Téhož roku začala i příprava materiálu na stavbu^{11/} a po připravení staveniště byl v dubnu 1626 položen základní kámen.^{12/} Oficiální zakládací listinu podepsal Albrecht z Valdštejna, tehdy již vévoda, 12. března 1627 ve Valdštejnském paláci na Malé Straně v Praze.^{13/}

Pozemky na stavbu kláštera

Kromě obvyklých formálních vět o účelu založení kláštera bylo hlavní součástí zakládací listiny určení místa staveniště a ekonomického zázemí budoucího kláštera. Pro založení kláštera byl vybrán pozemek na Zádušním předměstí, které bylo již od středověku vyvoleno - jak napovídá název - pro účely obvěnění církevních institucí (záduší). Zakladatel určil na stavbu klášterního konventu poměrně velký pozemek o rozloze více než 1,5 hektaru, výhodně položený na jižním svahu od Zádušní ulice až k tehdejšímu Mlýnskému náhonu Ploučnice (obr. 1). Dnes je téměř jedna jižní třetina celého pozemku, ohraničeného na západní a východní straně zdí z pískovcových štuků, zastavěna objektem kulturního domu Crystal. Podle zprávy generálního vikáře české a rakouské augustiniánské provincie P. Nicolause Crusenia Valdštejnovi určil lokaci pro výstavbu kláštera tehdejší novozámecký hejtman a českolipský rodák Baltasar Kühnel^{14/} vztyčením kříže na místě, kde se nacházelo několik starších objektů, z nichž jeden disponoval domácí kaplí.^{15/} Zakládací listina hovoří o místě nazývaném Klein Schlüssel neboli Malý zámeček.^{16/} Prameny ke stavbě kláštera skutečně zmiňují nějakou stavbu, kterou ještě před zbudováním kláštera první mniši využívali a která byla postupně odbourávána a budovou konventu pohlcována.^{17/} Umístění tzv. Malého zámečku je předpokládáno na severní straně konventního areálu,^{18/} přičemž dnešní náměstí před klášterem (pův. Neumarkt, dnes Náměstí Osvobození) - jak dokládá ještě mapa stabilního katastru z roku 1843 - zde tehdy neexistovalo. O existenci starší stavby na místě severního traktu konventu svědčí jeho sklep, pocházející zjevně z původní zástavby tohoto místa.^{19/} Nedostatek spolehlivých datačních prvků neumožňuje spojení starší stavby s přesnějším datem, tedy ani to, zda pocházela z doby vlastnictví města Berky z Dubé nebo až z doby po roce 1553, kdy čtvrtinu města s předměstím u Zádušní brány koupila Kateřina z Hungerkoštu, vdova po Václavovi z Vartenberka na Rybnově a Vítkovci.^{20/} Pravděpodobnější bude první varianta, neboť v druhém případě již probíhala stavba Nového Zámku v Zahrádkách, takže Vartenberkové patrně neměli snahu budovat v (České) Lípě další sídlo. Pak ovšem je období, kdy mohl vzniknout tzv. Malý zámeček, velmi široké.

Vedle pozemku pro stavbu vlastního kláštera daroval Valdštejn augustiniánům místo v téže ulici pro založení statku neboli dvorce, jakési hospodářské jednotky kláštera. Zakládací listina místo označuje jako Rendelův dvůr (*Rendels forberg*), kde kdysi páni z Lípě (*domini de Leip*) svůj dvorec drželi. Dá se s jistotou říci, že zakladatel označením „*domini de Leip*“ nemyslel rod pánů z Lípě, ale je ho možno přeložit spíše jako páni (či majitelé) Lípy. Již v roce 1408 byl jistý plat pro nadání oltáře Všem svatých ve farním kostele vázán na domě a zahradě Hartmanna „*in platea dotis*“ (ve Věnné ulici) a v roce

9/ Panáček 2010, s. 10.

10/ Klipcová - Krček - Panáček - Uličný 2017, s. 791.

11/ Klipcová - Krček - Panáček - Uličný 2017, s. 792.

12/ Panáček 2010, s. 11.

13/ SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 1, Zakládací listina 1627.

14/ Panáček 2017.

15/ Klipcová - Krček - Panáček - Uličný 2017, s. 791.

16/ Panáček 1996, s. 214. Mylné bylo spojení Malého zámečku s „domem dobře vystavěným“, zmíněným v tzv. taxe panství Novozámeckého z roku 1622 (Panáček 2010, s. 19, pozn. 1 dle Šimák 1931, s. 3). Uvedeným domem je nepochybně míněn letohrádek Červený dům.

17/ Postup stavby viz Klipcová - Krček - Panáček - Uličný 2017, s. 804.

18/ Pešta a kol. 2015, s. 193.

19/ Pešta a kol. 2015, s. 191.

20/ Panáček 2004, s. 37.

Obr. 1. Augustiniánský klášter v České Lípě na císařském otisku stabilního katastru města z roku 1843 [Mapový podklad: Archiválie Ústředního archivu zeměměřičtví a katastru, www.cuzk.cz].

1409 se mluví o platech plynoucích farnímu kostelu „super allodio seu curia Petri Brenneri in platea dotis“, tj. z alodu (svobodného statku) neboli dvora Petra Brennera ve Věnné ulici.^{21/} V roce 1502 se pak na dílu u Zádušní brány, který při dělení dostal Václav Berka z Dubé, uvádí na předměstí „plat ... s tiech zahrad ... kdež niekdy fforbergk byl“.^{22/} Nelze říci, zda darovaný Rendelův dvůr je totožný s některým z uvedených statků v Zádušní ulici, ale víme, kde ležel, neboť náležel klášteru až do doby před 2. světovou válkou. Tak zvaný Rendelův dvůr se rozkládal na severní straně západního konce Zádušní ulice (dnes Paní Zdislavy), v místech budovy a dvora bývalého okresního úřadu čp. 418, postaveného v 70. letech 19. století (dnes tzv. Office Center neboli Kancelářský dům).^{23/} Ještě v adresáři České Lípy z roku 1935 je jako majitel domu uvedena Vyučovací nadace Albrechta Eusebia hraběte Valdštejna, vévody Frýdlantského (Albrecht Eusebius Graf Waldstein Herzog von Friedland'sche Unterrichtstiftung“), již byl objekt přičten v roce 1880 po rozdělení Valdštejnovy nadace na část církevní a školní.^{24/}

21/ RL č. 171, 181, 183, 184.

22/ NA Praha, DZV, kvatern 250, fol. J 7v.

23/ V publikaci o založení augustiniánského kláštera [Panáček 2010, s. 13] byl dvůr mylně lokalizován na místo čp. 419 (dnes Úřad práce).

24/ Schober 1927, s. 23.

25/ Bilek 1882-1883, s. 775.

Klášterní panství

Zakladatel kláštera si byl vědom, že pro životaschopnost konventu je pro mnichy nutné jakési ekonomické zázemí, tedy to, co se někdy nazývá klášterní panství. Aby darované vesnice s osedlými tvořily geograficky jakýsi uzavřený celek, využil fundátor vsí, jejichž výnos byl v majetku města (Tiefendorf, Klein Eicha) a doplnil je vesnicí z majetku Novozámeckého panství (Schönborn) (obr. 2). Darované klášterní panství mělo mít hodnotu 8000 zlatých.^{25/}

Obr. 2. Schematický plán panství Schönborn (Stráž u České Lípy) augustiniánského kláštera podle mapy stabilního katastru z roku 1843, tj. katastrální území Schönborn (kresba autor).

Město Lipá zakoupilo v roce 1389 od Hynka Berky Hohnsteinského věčný roční plat 8 kop a 27 ½ grošů pražských ve vsích Bořetín a Stráž (*in villa Tyfendorff et in villa Straze*) pro nadaci k nově založenému kostelu Panny Marie.^{26/} Následující majitelé města tuto skutečnost respektovali, jak o tom svědčí například privilegium Adama a Zdislava Berky z Dubé z roku 1502, kterým potvrdili oba bratři měšťanům svého dílu všechna práva a privilegia včetně těchto platů (*uber das dorf Tifendorf und Straze*).^{27/} I další zápisy vypočítávající vesnice na Novozámeckém panství z roku 1532 (resp. 1543) a 1570 potvrzují „*w Borzetinie a w Straži toliko panstwij bez platuow*“.^{28/} V urbáři Lipského a Novozámeckého panství z roku 1579 a 1619 se o Bořetíně píše „*Tato ves též sluší k městu Lypému, ale pán tyto lidi v své obraně má*“ a o Stráži je uvedeno „*V Strážij jeden člověk. Tento člověk sluší k městu Lippému, ale pán má jej v své obraně*“.^{29/} Vzhledem k tomu, že platy z Bořetína směřovaly k lipským měšťanům, neuvádí urbář v Bořetíně ani počet, ani jména osedlých. Počet zdejších osedlých nalezneme až v berní rule z roku 1654: 4 + 1 sedlák, 2 chalupníci a 1 + 1 zahradník.^{30/}

Platy z Bořetína a ze Stráže se objevují v českolipských purkmistrovských rejstřících, dochovaných od roku 1576, jako příjem v roční výši 7 kop a 8 grošů. Nejsou však uvedeny jmenovitě, ale prostřednictvím předávajícího rychtáře. Z Bořetína město dostávalo také pravidelný plat 12 grošů ze mlýna, jehož mlynář je jmenovitě uveden jako Melcher Tschakart, a ze Stráže také pocházel ve finančním období 1578–1579 ojedinelý příjem 7 grošů ze šenku Jacoba Reinelta. Těžko říci, kde mohl ležet bořetínský mlýn, snad by se mohlo uvažovat o mlýnu na Ploučnici pod Mlýnským vrchem, neboť nikde v Bořetíně není žádný vodní tok, který by opravňoval existenci mlýna. Jak zjistil P. Gajdošík, příjem z Bořetína a ze Stráže byl pouze nepatrným zlomkem městských finančních zdrojů, neboť tvořil v celkovém průměru asi 1% celkových příjmů.^{31/} Je tedy zřejmé, že jejich odejmutí městu a darování klášteru Valdštejnem nebylo pro město nijak zatěžujícím aktem.

Zatímco ves Bořetín (něm. Tiefendorf) dnes známe, leží západojihozápadně od České Lípy na úpatí vrchu Kozel, je Stráž vesnicí zaniklou patrně po polovině 16. století. Ležela pravděpodobně západně od České Lípy na břehu Ploučnice pod Mlýnským vrchem

26/ RL č. 66.

27/ SOKA Česká Lípa, AM Česká Lípa, inv. č. 6, Privilegium z roku 1502.

28/ NA Praha, DZV, kvatern 2, fol. F 17v; DZV, kvatern 42, fol. J 12; DD, kvatern 52, pag. 161.

29/ Šimák 1937, s. 87.

30/ BR 2/I, s. 360, č. 98.

31/ Gajdošík 2004, s. 500–501.

(321 m) v okolí bývalého stružnického mlýna čp. 122 (dnes malá vodní elektrárna).^{32/} Protože ve Valdštejnově době byla ves Stráž již zaniklá a tudíž z ní neplynuly žádné platy, věnoval augustiniánům jako náhradu poddané ve vedle ležící vsi Schönborn.

Ves Schönborn se původně jmenovala Okřešice.^{33/} Antonín Profous ve svém díle o místních jménech^{34/} sice uvádí jako nejstarší doklad pro Okřešice zápis z roku 1420, to je však omyl, zápis se netýká našich Okřešic.^{35/} Poprvé se naše Okřešice objevují jako „Wokrzessicze“ v roce 1455 na Lipském panství.^{36/} V dalších zápisech vypočítávajících vesnice na Novozámeckém panství z roku 1532 (resp. 1543) a 1570 se uvádí „Wokrzessicze wes czela a dry k. s p.“ (tzn. dvory kmetcí s platem).^{37/} Na rozdíl od Bořetína, který již od 15. století nesl kromě českého i jméno německé (Tiefendorf), měly Okřešice až do 2. poloviny 16. století pouze toto české jméno. Teprve od té doby se pro Okřešice začalo používat německé jméno Schönborn, které v pobělohorské době převládlo a české jméno bylo úplně zapomenuto. V zakládací listině kláštera bylo použito zkomolené jméno Schönburg. Podle urbáře Lipského a Novozámeckého panství z roku 1579 a 1619 zde žilo celkem 15 osedlých,^{38/} berní rula statku „Šenporn“ v roce 1654 zde eviduje 5 sedláků, 5 + 3 chalupníky a 1 + 1 zahradníka, přičemž jedna zahradnická usedlost se ještě obnovovala.^{39/} Po vzniku Československé republiky (úředně od roku 1920) došlo ke změně nomenklatury z německé na českou. Protože tehdy nebylo známo, kde ležely zaniklé vsi Stráž a Okřešice, byla jejich jména použita jako náhrada německých jmen. Dnes již víme, že mylně bylo nahrazeno jméno sousední vsi Schönborn českým Stráž u České Lípy (pro odlišení od Stráže pod Ralskem) a jméno Okřešice dostala naprosto mylně ves Aschendorf, ležící 3,5 km jiv. od České Lípy, která nesla nejméně od poloviny 15. století toto německé jméno.

Třetí výše zmíněnou vsí, kterou zakladatel daroval augustiniánům k vytvoření klášterního panství byla Klein Eicha, od nejstarší zmínky s českým jménem Dubice. Již v roce 1391 při nadání oltáře sv. Václava a Ludmily v české kapli farního kostela zde dostal zvoník plat 18 grošů (*in villa Dubycz*).^{40/} Odtud a z dalšího zisku lipského špitálu pramení stav, který popisuje urbář Lipského a Novozámeckého panství z roku 1579 a 1619, který konstatuje, že „v této vsi pán má tři člověky dědičné a dva sluší k městu Lypému“ (ti tři jsou v urbáři jmenováni).^{41/} Od lipského špitálu pak zakladatel odkoupil statek v Dubici za 30 míšeňských tolarů, aby mohl celou ves věnovat klášteru. Berní rula statku „Šenporn“ v roce 1654 zde pak v Dubici (*Malé Duby*) eviduje 1 sedláka, 2 chalupníky a 2 + 2 obnovující se usedlosti zahradníků.^{42/}

Podrobné stanovení hranic mezi klášterním statkem Schönborn a Novozámeckým panstvím bylo (znovu?) provedeno v roce 1702. Komise složená ze zástupců obou panství obešla jednotlivé mezníky a byl sepsán podrobný zápis s jejich popisem a vzdáleností mezi nimi v krocích. Opis tohoto dokumentu je uložen v klášterní pamětnici.^{43/}

Další součásti klášterní nadace

Kromě uvedených nemovitostí a poddaných daroval zakladatel klášteru částku 4050 zlatých, kterou mu „Chrudimští a Kouřimští s výnosy a výnosnými důchody jsou povinni dávat“. Jak píše F. J. Zoubek ve svých dějinách České Lípy,^{44/} šlo patrně o peníze, „jež mu dluhovali Chrudimští, aby nechávány byly pod věčný úrok“. Obě zmíněná města, Chrudim i Kouřim, byla města královská a nepatřila do Frýdlantského vévodství, navíc Kouřim byla již roku 1623 prodána Karlovi z Liechtensteinu.^{45/} Snad šlo o některé sumy peněz, které v roce 1622 dávala Chrudim Valdštejnovi za ušetření města a Kouřim v témže

32/ Wenzel Ernst (1864, s. 15) cituje německy z údajně dochované české listiny zápis z roku 1532 (obnovený vklad z roku 1543) o prodeji dílu Lipského panství u Křížové brány Prokopem z Vartenberka svému bratranci Václavu z Vartenberka na Rybnově: „.... Kosel, das Dorf Robitsch sammt Wald, den vierten Theil der Mühle, Schleifmühle in Strass (?) und Strausnitz“. Sousedství Robče a Stružnice, mezi nimiž stružnický mlýn leží, by mohlo naznačovat možnou polohu zaniklé vsi Stráž v okolí mlýna. Tento prodej je zapsán v DZV. 5 B 27r-27v, ale uvedená pasáž se v něm v tomto znění bohužel nenalézá.

33/ Panáček 1980.

34/ Profous 1951, s. 259.

35/ Sedláček 1914, s. 149, č. 1039b.

36/ NA Praha, DD, kvatern 23, pag. 132.

37/ NA Praha, DZV, kvatern 2, fol. F 17v; DZV, kvatern 42, fol. J 12; DD, kvatern 52, pag. 161.

38/ Šimák 1937, s. 88.

39/ BR 2/I, s. 360, č. 98.

40/ RL č. 76.

41/ Šimák 1937, s. 87.

42/ BR 2/I, s. 360, č. 98.

43/ SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 4r-8v.

44/ Zoubek 1864, s. 11.

45/ Bílek 1882-1883, s. 1112.

roce na vydržování vojska.^{46/} Nevíme, z jakého důvodu je v soupisu majetku kláštera z 18. století (viz dále) částka od Chrudimských a Kouřimských zvýšena na 5050 zlatých.

Další finance klášteru měly plynout od města Lipého, které mělo na zabezpečení nadace ročně platit 1000 zlatých, jež měly na věčný úrok přinášet každým rokem se zvyšující částku. Město však s proplácením po několika letech otálelo a za roky 1631 a 1632 dlužilo. Protože nebylo schopno dále tuto sumu platit, souhlasil Valdštejn s jejím proplácením z vévodské komory.^{47/}

V zakládací listině se rovněž vévoda zavázal ročně na stavbu kláštera a kostela po 10 let přispívat částkou 2000 zlatých. Pochopitelně, že tento závazek po Valdštejnově smrti v roce 1634 přestal platit a z toho vyplývaly potíže při dalším finančním zabezpečení stavby, které nakonec řešil císař Ferdinand III. poukázáním potřebné částky.^{48/}

Mimo finanční závazky přislíbil zakladatel mnichům také materiální požitky, jako je dodání jednoho sudu piva o objemu čtyř věder (tj. celkem asi 226 litrů) každý týden a každého roku osm kop (tj. 480 kusů) kaprů a čtyři kopy (tj. 240 kusů) štik z rybníků Novozámeckého panství „*jak to výlov dovolí*“. Stejně tak potvrdil po deset následujících let od roku 1627 dodávání materiálu na stavbu kláštera, tj. dřeva, cihel, vápna a kamene.

„Urbář“ neboli soupis majetku konventu u Všech svatých

Ve Státním okresním archivu v České Lípě je ve fondu Archiv města Česká Lípa uchováván rukopis, nadepsaný „*Urbarium, Seu Specificatio omnium agrorum, pratorum, hortorum aliarumque possessionum Conventus Civitatis Lippensis ad omnes Sanctos, Ord: Ff: Eremit. S. P: Augustini*“, tj. Urbář neboli podrobný výčet všech polí, luk, zahrad, jakož i majetku konventu města Lipého u Všech svatých, řádu bratrů poustevníků sv. otce Augustina.^{49/} Rukopis o rozměrech 205x315 mm (obr. 3), psaný latinsky humanistickou polokurzívou, tvoří tři přeložené dvojlisty sešité nití. Z celkových dvanácti stran je popsáno prvních devět, další dvě jsou prázdné, na poslední straně je vpravo pod středem napsáno „*N. 4us. Fassio totius substantiae Conventij*“ (Č. 4. Přiznání celého obsahu konventu), vpravo nahoře tužkou „*Urbarium Lipense*“ (Urbář lipský).

Rukopis je v archivním inventáři datován „po 1698“, což patrně vychází z jediného data (kromě roku založení kláštera), které rukopis obsahuje, a tím je datum postavení Lorety (s. 3). Uprěsnění data vzniku rukopisu je možné s využitím známých životních dat zde uvedených osob. Vzhledem k tomu, že se zde mluví o odkazu závěti Jana Viléma z Kounic (s. 2), který zemřel v roce 1721, je jasné, že rukopis musel vzniknout až po tomto datu. Pokud ovšem je zde zmíněný (s. 8) zesnulý Michael Wenceslaus Elbel totožný s císařem Wenzelem Elbelem, musíme napsání dokumentu posunout až za rok 1728, kdy byl prokazatelně mrtev.^{50/} Vzhledem k tomu, že rukopis uvádí postavení Lorety v roce 1698, ale nezmiňuje se o existenci okolních ambitů a Svatých schodů stavených od roku 1725 a dokončených v roce 1730,^{51/} dal by se vznik rukopisu teoreticky položit do let 1728–1730.

Rovněž označení rukopisu, které vychází z jeho názvu (s. 1) a poznámky na poslední straně, není přesné. V žádném případě se nejedná o urbář augustiniánského statku, neboť neobsahuje ani jména poddaných, ani jejich povinností vůči vrchnosti. Jak dále rozvádí název rukopisu, jde o podrobný výčet všech polí, luk, zahrad, jakož i majetku

46/ Bítek 1882–1883, s. 1090, 1113.

47/ Helbig 1895.

48/ Panáček 2010, s. 15.

49/ SOKA Česká Lípa, AM Česká Lípa, inv. č.

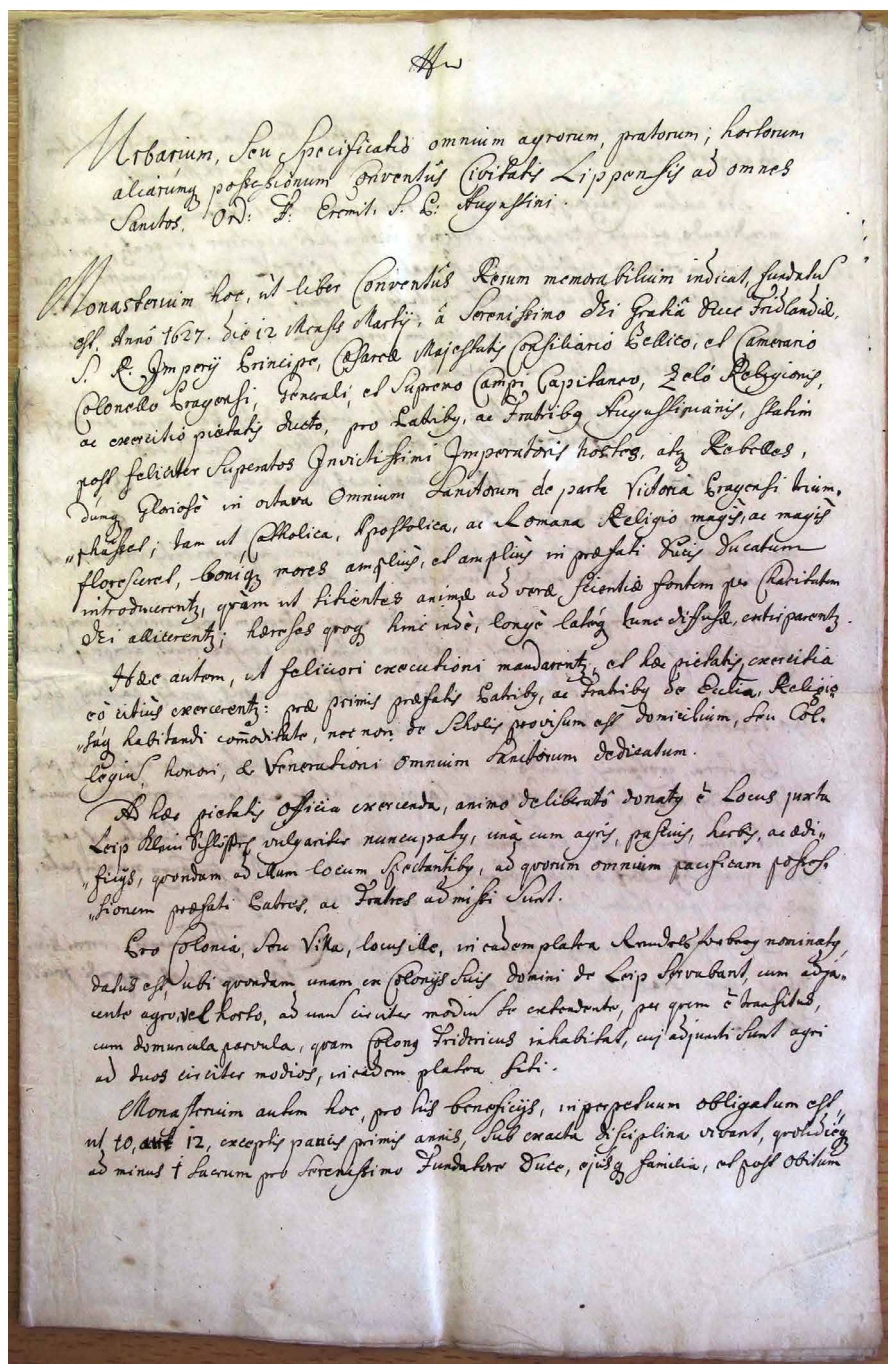
2385, Urbář kláštera, po 1698.

50/ Panáček 2011, s. 48.

51/ Walter 1895, s. 91.

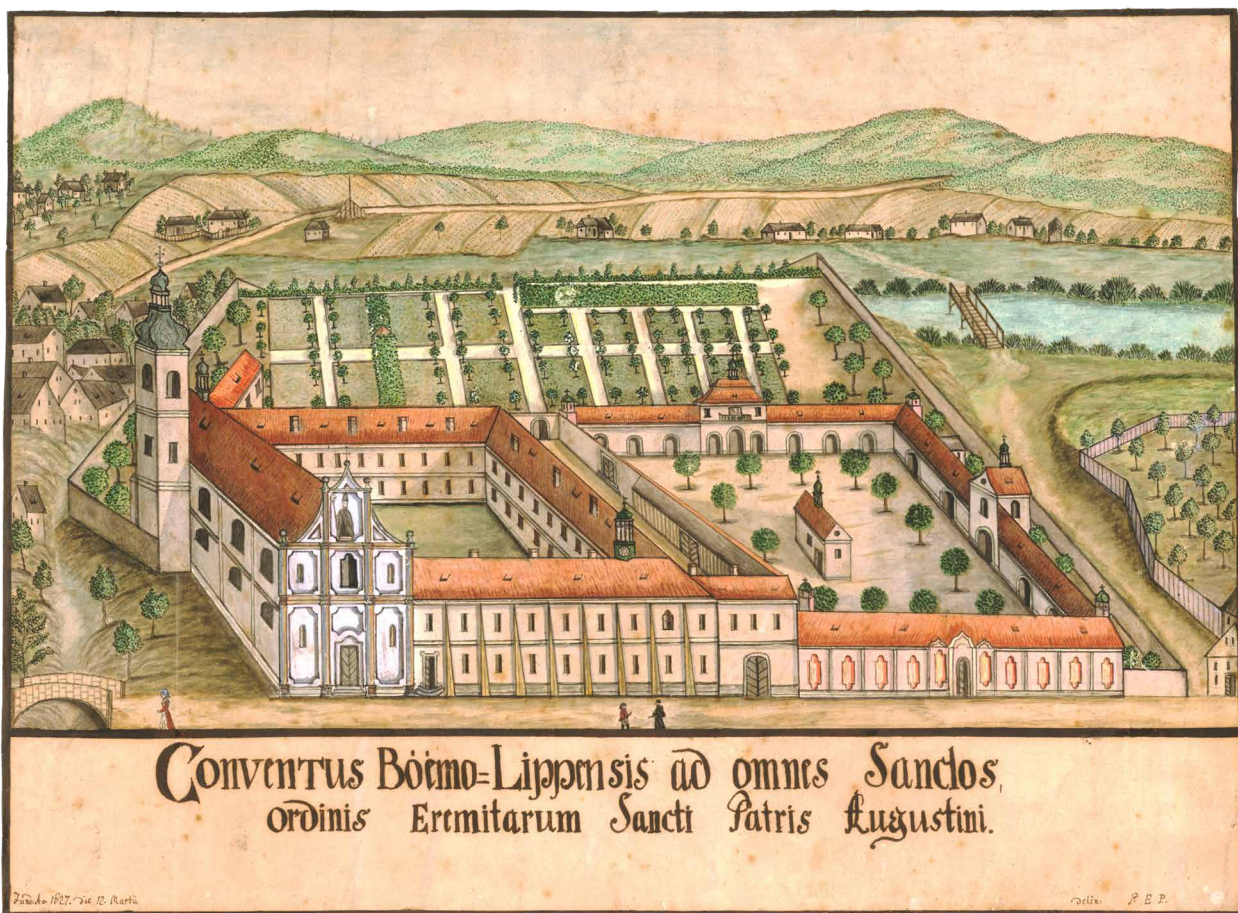
52/ Panáček 2010, s. 13.

Obr. 3. Titulní strana tzv. urbáře augustinianského kláštera z let 1728–1730 (SOKA Česká Lípa, AM Česká Lípa, inv. č. 2385).

konventu. Ale nejen to, obsahuje i seznam závazků konventu, tj. mší sloužených bratry za dary poskytnuté konventu od soukromých osob.

Strany 1 a 2 rukopisu obsahují výčet majetku, který augustiniánům daroval zakladatel Albrecht z Valdštejna. Tento výčet vychází z textu zakládací listiny z 12. března 1627, s nímž se v některých pasážích doslovně shoduje. Liší se hlavně v počtu poddaných. Zakládací listina uváděla ve vesnicích „Klein Eych, Tieffendorf et Schœnburgh“ okolo 39 poddaných.^{52/} Berní rula v roce 1654, která dělila poddané na tři kategorie,

evidovala na statku „Šenporn“ 11 sedláků, 12 chalupníků a 6 zahradníků (plus 3 obnovovaná hospodářství), tedy celkem 32 poddaných.^{53/} Naproti tomu rukopis soupisu majetku uvádí v uvedených třech vesnicích poddané rozdělené na čtyři kategorie: sedláci (*Rusticos*) 10, chalupníci přednostní (*Chalupparios primarios*) 3, chalupníci druhotní (*Chalupparios 2darios*) 5 a nejnižší (*Ultimos*) 5, tedy celkem 23 poddaných. Proti období založení kláštera se jedná o pokles na 72 %. Závěr strany 2 rukopisu tvoří uvedení každoroční desetileté donace Jana Viléma z Kounic, určené na stavbu kostela a kláštera.

Strana 3 obsahuje pouze záznam o založení a postavení Svaté chýše loretánské Karlem Ferdinandem z Valdštejna v roce 1698 a o jejím obvěnění zakladatelem. V podrobnostech zápis odkazuje na tzv. knihu dobrodinců.

Strana 4 obsahuje seznam a umístění polí u vsi Tiefendorf (tj. dnešní Bořetín). Jedná se o 7 polí, skládajících se z 16 částí (pozemků), ohodnocených na 85 korců a 3 věrtele. Vedle obvyklé jiterní výměry bývalo použito k určení velikosti lánu násevku, tj. duté míry osiva, potřebného k osetí uvedené plochy.^{54/} Tak tomu bylo i zde, přičemž základní jednotkou byl korec (lat. modius, něm. Strich) s hodnotou 93,5 litru, dělený na čtvrtiny - věrtele (lat. quartale, něm. Viertel) s hodnotou asi 23 litrů. Při přepočítání duté míry násevku na plochu podle průměrného plošného obsahu lánu lze určit velikost těchto polí zhruba na 22 hektarů.

Obr. 4. Klášter augustiniánů v České Lípě, kolorovaná kresba E. Pabstmannova z let 1790–1820 (Česká provincie řádu sv. Augustina, fara u sv. Tomáše, Praha – Malá Strana, inv. č. 17; repro autor).

54/ Hlaváček - Kašpar - Nový 1988, s. 158–159.

Strana 5 uvádí seznam a umístění polí u vsi Klein Eicha (tj. dnešní Dubice) a u obce Lipské, tedy v blízkém okolí tehdejší České Lípy. U Dubice se jedná o 4 pole, skládající se z 10 částí, ohodnocená celkem na 36 korců, což odpovídá zhruba rozloze 9,25 hektaru. V okolí města České Lípy to bylo 5 polí o 9 částech, ohodnocených celkem na 54 korců, což čítá asi 13,9 hektaru. Zajímavé je, že v soupisu nejsou uvedena žádná pole u vsi Schönborn (tj. dnešní Stráž u České Lípy). Důvod možno hledat v tom, že Schönborn patřil až do doby založení kláštera k Lipskému-Novozámeckému panství a zakladatel mnichům věnoval pouze platy od poddaných, přičemž panské pozemky (dominikál) zůstaly v majetku panství.

Strana 6 obsahuje seznam a umístění luk, které jsou ohodnoceny počtem povozů sena, jež bylo možno z uvedené louky sklídit. Opět zde nejsou uvedeny žádné louky u vsi Schönborn (tj. dnešní Stráž u České Lípy). Louky u vsi Tiefendorf poskytovaly 22 povozů sena, u vsi Klein Eicha 15 povozů a louky u Lipého celkem 6 povozů sena. Dohromady 43 povozů sena.

Strana 7 uvádí peněžní dary poskytnuté augustiniánům šlechtickými donátory, rozdělené na dary pro klášter, Loretu a kongregaci Sv. Panny Marie Potěšující. Dary pro klášter od 10 donátorů obnášejí celkem 21440 zlatých, dary pro Loretu od 5 donátorů celkem 1680 zlatých a jediný dar pro kongregaci ve výši 300 zlatých. Kongregace neboli bratrstvo Panny Marie Potěšující (něm. Brüderschaft Mariä Trost) bylo společenstvo zbožných věřících založené s biskupským povolením provinciálem Hieronymem Ebenauerem v roce 1681, které pořádalo procesí k uctívání sv. Matky Boží, jež vedlo v roce 1707 ke zřízení oltáře tohoto bratrstva v klášterním kostele Všech svatých.^{55/} Na oltář darovala Anna Marie Františka velkovévodkyně Toskánská, majitelka zákupského panství, obraz Panny Marie Potěšující od italského malíře Antonia Dardaniho z Bologne (1657–1735)^{56/} a k tomuto oltáři bylo vydáno v roce 1721 breve papeže Inocentia XIII.^{57/}

Strana 8 vypočítává závazky sloužení mší za některé významné osobnosti. Kromě tří mší za zakladatele kláštera Albrechta z Valdštejna, hraběte Arnošta Františka z Kounic a zesnulé i žijící členy rodu Valdštejnů a Kouniců, jsou ostatní mší uctívané osoby měšťanského stavu. Odkazy na konkrétní zjištěné osoby jsou uvedeny v poznámkách k českému překladu.

Strana 9 uvádí další mše sloužené přesně v určený den výhradně za osoby měšťanského stavu. Odkazy na konkrétní zjištěné osoby jsou opět uvedeny v poznámkách k českému překladu.

55/ Willomitzer 1880, s. 32. *Opisy dokumentů o zřízení kongregace Sv. Panny Marie Potěšující obsahuje klášterní pamětnice (SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 19r–21v).*

56/ Panáček, J. - Panáček, M. 2013, s. 39.

57/ SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 47r–47v.

Edice originálního latinského textu

s. 1

Urbarium, Seu Specificatio omnium agrorum, pratorum, hortorum aliarumq[ue] possessionum Conventus Civitatis Lippensis ad omnes Sanctos, Ord: Ff: Eremit. S. P: Augustini.

Monasterium hoc, ut liber Conventus Rerum memorabilium indicat, fundatu[m] est Annô 1627. die 12 Mensis Martij, á Serenissimo dei Gratiâ duce Fridlandiae, S. R. Imperij Principo, Caesareae Majestatis Consiliario Bellico, et Camerario Colonello Pragensi, Generali, et Supremo Campi Capitaneo, zeló Religionis, ac exercitio pietatis dicto, pro Patribus, ac Fratribus Augustinianis, statim post feliciter Superatos Invictissimi Imperatoris hostes, atq[ue] Rebelles, dúmq[ue] Gloriosè in octava Omnium Sanctorum de parte Victoria Pragensi triumphasset; tam ut Catholica, Apostolica, ac Romana Religio magis, ac magis floresceret, boniq[ue] mores amplius, et amplius in praefati Ducis Ducatum introducerent[ur], quàm ut sitientes animae ad verae sciaentiae fontem pro Charitatem Dei allicerent[ur]; haereses qvoq[ue] hinc indè, longè latèq[ue] tunc diffusae, extirparent[ur].

Haec autem, ut feliciori executioni mandarent[ur], et haec pietatis, exercitia eò citius exercerent[ur]: prae primis praefatis Patribus, ac Fratribus de Ecclesia, Religiosáque habitandi commoditate, nec non de Scholis provisum est domicilium, seu Collegium, honori, & Venerationi omnium Sanctorum dedicatum.

Ad haec pietatis officia exercenda, animo deliberato[rum] donatus e[st] Locus juxta Leip Klein Schlössel vulgariter nuncupatus, unà cum agris, pascuis, herbis, ac adificijs, quondam ad illum locum spectantib[us], ad quorum omnium pacificam possessionem praefati Patres, ac Fratres admissi sunt.

Pro Colonia, seu Villa, locus ille, in eadem platea Rendels forberg nominat[um], datus est, ubi quondam unam ex Colonijs suis domini de Leip servabant, cum adjacente agro, vel horto, ad unum circiter modium se extendente, per quem est transitus cum domuncula parvula, quam Colonus Fridericus inhabitat, cui adjuncti sunt agri ad duos circiter modios, in eadem platea siti.

Monasterium autem hoc, pro suis beneficijs, in perpetuum obligatum est, ut 10, aut 12, exceptis paucis primis annis, sub exacta disciplina vivant, quotidièq[ue] ad minus 1 Sacrum pro Serenissimo Fundatore Duce, ejusq[ue] familia, ut post obitum.

s. 2

Ejus particulariter pro Ipso celebrat[ur]; ac Praefati Patres, ac Fratres Juventutem in aliquot Classes divisam in lingua latina, ac pietate instruunt.

Nè autem Religiosi temporalium rerum penuriâ, et extrema paupertate adacti mendicando, et extra Monasterium degendo, victum sibi acquirere tencant[ur]; pro honesta Patrum, ac Fratrum sustentatione assignati sunt 5050 fl., quos Krudimenses, ac Kaurisimenses cum decursis, ac decursuris fructib[us] debabant; facta e[st] plenaria potestas dictam pecuniam in perpetuum censum, vel ibidem relinqvendi, vel ad placitum aliò ad perpetuum censum elocandi.

Pro Reali dote Monasterij assignati sunt praedictis Patrib[us], ac Fratrib[us] Pagi; Klein Aiche, Tiffendorff, et Schönbürgk habitas subditos:

Rusticos	10.
Chalupparios primarios	3.
Chalupparios 2darios	5.
Ultimos	5.

cum omnibus juribus, et pertinentijs, reservato tamen jure superioritatis venandi, et cerevisiam non nisi ex fundis Fundatoris importandi.

Singulis autem septimanis Monasterio de Leip integrum vas cerevisiae perpetuò assignatum est, ejúsq[ue] magnitudinis, cujus jam vasa fieri consueverunt, nempe 4 urnarum.

Donata etiam est Colonia, seu villa in Aicha cum agris, pratis, pascuis, quae 30 tallerorum Misnensium redempta fuit.

Praeterea, quotannis, quando in nostro Dominio New Schloss piscatio instituit[ur], praefatis Patrib[us], ac Fratrib[us] 8 sexagenae Carpionum, et 4 Luciorum porrigendae veniunt.

Ut autem quotidiana, et communi necessitati provideat[ur], consignata est pars Sylvae juxta Tiffendorff, et Schönbürgk, unà cum monte Münchenberg nuncupato, quae Sylva per ventonem injurias ex toto quasi ruinata est.

Illustrissim[us] Dominus Comes Wilhelmus de Kaunitz vi Testamenti serenissimi dicitis pro Fabrica Ecclesiae, et Monasterij per 10 continuos expendi fecit: 2000 fl.

s. 3

Sacra Domus Lauretana juxta hortum Monasterij sita, liberalitate, et munificentia Excellentissimi Domini Domini Caroli Ferdinandi S. R. Imperij Comitis de Waldstein erecta, atq[ue] exstructa est Anno 1698.

Eidem Sacrae Domui donavit 1000 fl., ità tamen, ut aevitanis temporib[us] in eadem Sacra domo quovis Mense duae legant[ur] Missae, una pro vivis, et altera pro defunctis de familia Waldsteiniana, et Kaunitziana;

De censu huj[us] Capitalis accipit medietatem Conventûs, et alteram medietatem Sacra Domus.

Plura reperiunt[ur] in libro Benefactorum.

s. 4

Specificatio Agrorum, quos hic, et nunc Conventus colit.

Penes Villam Tiffendorffensem, quam Paulus Conopaeus p. t. Prior emit à Domina Barbara Deidingerin 500 sexagenis.

Post villam, à dextris versus fluvium Poltz duae partes, ad quarum primam cadunt 10 Modij, ad 2dam 8 Modij.

A sinistris sunt 5 partes consequenter; ad quarum primam cadunt 4 modij, ad 2dam 1 modius, ad 3tiam 2 modij, ad 4tam 16 modij, ad 5tam 16 modij.

Sub nostro Subdito Christophoro Seltz *in der sampfften der wieße* dictum jacet ager 2 modiorum.

Rursum, si magis progredaris eadem vià versus Subditum Joannem Hütter, sunt duae partes agrorum, una 3 quadr. et altera 1 modius.

Versus nostrum Subditum Christophorum Seltz e[st] ager situs 4 modiorum, et immediatè penes aliq[ue]m 1 modij.

Ad columnas *bey den Seilen* adjacent 2 partes agrorum, ad quarum primam cadunt 4, ad 2dam 2 Modij.

Non procul indè ad dextram e[st] ager dict[us] *in Streichern* 4 Modiorum versus Superiorem Sylvam Comitis de Kaunitz, penes agros ipsius dicti Comitis est ager 10 modiorum.

s. 5

Specificatio Agrorum penes Villam Aichensem.

Post Villam versus pratem Lapideum â dextris sit[um] est ager 7 modiorum, Item â sinistris unus 7 modiorum.

Versus fluvium Poltz *in äuchl* dictam duae partes una 1 modij, et 1 qvadr[ale], altera 4 modiorum, et 3 qvad[r]ale].

Penes viam versus Lippam *bey der Fürth* duae partes agrorum, super qvarum primam cadunt 3 Modij, super 2dam sunt 3 modij.

Penes sylvam Civitatis sunt 4 particulae, ad eas cadunt universim 10 Modij.

Penes Lippensem Villam.

Immediatè post Villam e[st] ager 3. mod[iorum] 2 qvad[r]ale] versus villam Jagerdorff Spectantem in Oberlibich penes agrum Joannis Järschel Sutoris Lippensis, adjacet ager: *in der feld wieße genandt* 15 modiorum.

Non procul ab illo versus Lippam *in der lehn*: ager 2 modiorum, Penes viam Oberlibichersem in magna parte e[st] situm ager 15 Modior[um].

Ad partem qvadratam penes agrum defuncti domini Consulis Joannis Paul cadunt 6 Modij.

In via vers[us] Niederlibichium penes agrum Joannis Kellner ager 6 modior[um].

Penes longam nostrum pratum jacent duae particulae agrorum 3 modior[um].

Post Civitatem penes hortum Elbelianum *in bachwießel* pars agri 3 Modioru[m], & 2 qvad[r]ale].

s. 6

Specificatio Pratorum penes Villam Tiffendorffensem.

Post ovile *in der bornwieß* pratum, qdq[ue] 4 currus foeni fert.

Sub agro nostro *in Schalcken* appellatum pratum, qvod terminat unum currum.

In destructis piscinis circiter 4 currus accipimus.

Sub dictis piscinis *in sandt swa [?] wieße* est pratum, qvod insert 3 currus.

Penes nostros agros e[st] longum pratum inserens 10 currus.

Gramen ex horto post villam e[st] pro pabulando pecora.

Penes Aichensem.

Post domuncula nostri Subditi Georgij Seiffert in destructa piscina accipimus circiter 4 curry foeni.

In magno prato versus fluviu[m] Poltz 10 currus.

Versus lapideum pontem pratum insert unu[m] curru[m].

Penes Lippensem.

Ad nostros agros versus Jagerdorff *feldes wieße* nuncupatum insert 3 curry foeni.

Longum pratum qvoq[ue] 3 currus.

s. 7

Specificatio Capitalium

Et qvos qvos hic & nunc elocatu sunt.

1 ^m Capitale habet sibi elocatum Illustrissima Comitissa Butleriana	10000 fl.
2 ^{dm} Illustrissim[us] domin[us] Comes Wenceslaus de Morzin	2200 fl.
3 ^{im} Illustrissim[us] domin[us] Comes Josephus de Morzin	1150 fl.
4 Illustrissim[us] dom[inus] Comes Joannes Guilelmus de Kaunitz fundator	650 fl.
5 Illustrissima Comitissima Waldsteiniana	500 fl.
6 Illustrissim[us] dom[inus] Comes Franciscus Josephus Tchernin de Chudenitz .	1020 fl.
7 Illustrissim[us] dom[inus] Baro de Augest	1000 fl.
8 Illustrissima Herula Carolina de Beck	4000 fl.
9 Perillustris dom[inus] de Hillebrandt	600 fl.

10 Illustrissima Comitissa Theresia Herbersteiniana	320 fl.
	21440 fl.

Capitalia Sacrae Domus Lauretanae.

Apud Excellentissima[m] domina[m] Comitissam Waldsteinianam	800 fl.
Apud Illustrissimu[m] d[omi]nu[m] Baronem Contreras	200 fl.
Apud Illustrissimu[m] d[omi]nu[m] Comitem Josephu[m] de Morzin	200 fl.
Apud Perillustrem dominu[m] de Audersky	400 fl.
Apud Illustrissimu[m] d[omi]num Comitem Wenceslaum de Werbna	80 fl.
	1680

Capitale Congregationis B. V. Mariae
de Consolatione

Apud Perillustrem dominum de Hillebrandt	300 fl.
--	---------

s. 8

Obligaciones Conventûs.

1ma Qvotidie 1 Missa pro Illustrissimo domino Fundatore.

2da Qvolibet hebdomada die Veneris una Missa pro anima Illustrissimi dom[ini] dom[ini] Comitis Ernesti Kaunitz.

3. Prima die Mensis non impedita per totu[s] annu[s] una Missa pro def[unc]to d[omi]nò Michailo Wenceslào Elbel, olim Curato Daubensi.

4. Qvovis Mense una Missa pro d[omi]nò Petro Hantche.

5. Prima die n[on] impedita cuj[us]qvis Mensis una Missa de Requiem cum 2 collectis: una: Deus qui inter Apostolicos sacerdot: altera Deus veniae largitor.

6. Cantis 4 anni temporib[us] una Messa Cantata choraliter de Requiem cum 2 collectis praenominatis.

7. Qvatuor anni temporibus die qvocunq[ue] una Missa pro Dorothea Mentzlin.

8. Item duae Missae pro Wenceslao Mentzel.

9. Qvatuor anni temporibus 8 sacra Homilianae Fundatoris legenda, una[m] pro ejus anima, et superstite conjuge, alteru[m] pro familia viva et defuncta.

10. Prima die cuj[us]qvis Mensis e[st] impedita pro totu[s] annu[s] 1 sacrum pro familia Kaunitziana, et Waldsteiniana defuncta, alter[um] pro eadem familia viva.

11. Annuatim legendae 5 Missae pro familia Teimliana.

12. Item 5 sacra legenda, videl[icet] 2 pro defuncto Georgio Schiffner, 1 pro uxore defuncta Elisabetha, 2 pro familia Schiffneriana defuncta.

s. 9

Praeterea singulis Mensib[us] celebranda sunt.

die Januarij 2.	Pro defuncta domina Dorothea Elblin 1 Missa.
die Feb[ruarij] 6.	De festo pro def[unc]ta domina Dorothea Elisabetha Mentzlin una Missa.
die Martij 2	Pro R[everen]do domino Baltasare Elbel piè in domino def[unc]to ex sacro Praemonstratensium ordine 1 Missa.
die 2 Maij	Pro seniore domino Baltasare Elbel ad dies vitae 1 Missa, post mortem pro ejus a[nim]a.

die 25 Junij	vel proximè vacante Anniversariu[m] Illustrissimi d[omi]ni d[omi]ni Ernesti de Kaunitz.
die 2 Julij	Pro domina Dorothea Elblin 1 Missa.
die 1 Augusti	1 Missa dicenda pro domino Christophoro Hantche ~~quondam Capitatei in libich~~
die 1 Sep[tem]b[ris]	Anniversariu[m] pro d[omi]ni Michaelis Feldthorn quondam Capitatei in libich
2 -	Pro defuncto R[everen]do domino Balthasare Elbel Praemonstratensi 1 Missa.
28 -	legendae 2 Missae de festo pro defuncto domino Wenceslao Mentzel
die 2 Novemb[ris]	Pro seniore domino Balthasare Elbel ad dies vitae 1 Missa, post mortem pro ejus a[nim]a.
29.	legendae 2 Missae de Anniversario pro Wenceslao Mentzel.
die 30 Decemb[ris]	Anniversariu[m] defunctae dominae Dorotheae Elisabethae Mentzlini.

Český překlad původního latinského textu

s. 1

Urbář neboli podrobný výčet všech polí, luk, zahrad, jakož i majetku konventu města Lipého u Všech svatých, řádu bratrů poustevníků sv. otce Augustina.

Tento klášter, jak uvádí pamětní kniha konventu, byl založen 12. března Léta 1627 Nejjasnějším z Boží milosti vévodou Frýdlantským, knížetem Svaté říše římské, císařského majestátu válečným radou, komořím, nejvyšším plukovníkem Pražským a vrchním polním hejmanem, horlivým ve víře, jakož i v řečeném cvičení ve zbožnosti, pro otce, jakož i bratry augustiniány, právě po šťastném vítězství nad nepřáteli a povstalci našeho nepřemožitelného císaře, po slavném vítězství pražském v oktávu Všech svatých, aby v našem Vévodství katolické, apoštolské a římské náboženství rozkvétalo, dobré mravy hojněji zavádějíc a duše prahnoucí po pramenech vědy pro lásku Boží přivádějíc; právě tak veškerá obecná bludná učení, která se tu a tam široko daleko rozlévají, vyhubíc.

Tudíž pak, aby došlo ke šťastnému a rychlému provedení při zbožnosti a cvičení, přikázal nejprve řečeným otcům a bratrům postarat se o kostel, přiměřeně zbožné obydlí, právě tak o obstarání školy, příbytku neboli sboru, zasvěcenému k poctě a velebení Všech svatých.

K provozování této zbožné služby k povzbuzení váhajícím bylo dáno místo vedle Lipého obvykle nazývané Malý zámeček spolu s polem, pastvinami, zahradami a budovami, které kdysi k těmto místům náležely a k tomu všemu svobodnému statku řečených otců a bratrů byly přičleněny.

Ke statku neboli dvorci bylo postoupeno v téže ulici ono místo nazývané Rendelův dvůr, kde kdysi jeden z nájemců pánům z Lipé sloužil, spolu se sousedním polem aneb zahradou o rozloze okolo jedné měrice, přes nějž vede průchod, a také s malým domečkem, který nyní obývá nájemce Friderik a k němuž náleží v téže ulici asi dvě měrice polí.

Zde v tomto klášteře ze své dobročinnosti žije obvykle trvale (několik prvních let vyjímaje) deset až dvanáct [řeholníků] s přísnou kázní, kteří celebrují nejméně jednu mši denně za Nejjasnějšího vévodu zakladatele a jeho rodinu i po jeho smrti.

s. 2

Stejně tak zvláště za sebe konají; řečenými otci a bratry je mládež rozdělená do několika tříd vzdělávána v jazyce latinském a ve zbožnosti.

Aby ale řeholníci netrpěli dočasně nouzí a z nejzazší chudoby nemuseli žebrať mimo zdi klášterní opatřující si živobytí; pro důstojnost otců a bratrů je přikázána podpora 5050 zlatých, kterou dávají Chrudimští a Kouřimští s výnosy a výnosnými důchody; skutečně jsou plnou mocí řečené peníze celého platu buď tamtéž složeny nebo jiným způsobem na stálý plat převedeny.

Pro skutečné nadání kláštera jsou uděleny řečeným otcům a bratrům vesnice Klein Eicha, Tiefendorf a Schönborn, které obývají poddani:

Sedláci	10
Chalupníci přednostní	3
Chalupníci druhotní	5
Nejnižší	5

se všemi právy a náležitostmi, nicméně s nadřazenou výhradou lovu a práva dovážet pivo pouze ze statků zakladatele.

Jednoho každého týdne je navždy přiděleno řečenému klášteru v Lipém dodání jednoho celého sudu piva o objemu, jaký sud obvykle mívá, to jest čtyři vědra.

Rovněž je [klášteru] darován statek neboli dvorec v Klein Eicha s poli, loukami a pastvinami, který byl zakoupen za třicet tolarů míšeňských.

Mimo to přináší každoročně, jak to výlov v rybnících našeho panství Nový Zámek dovolí, poskytnutí řečeným otcům a bratrům osmi kop kaprů a čtyř [kop] štik.

Dále je také konventu potvrzena ke každodenní nezbytné potřebě část lesa u Tiefendorfu a Schönbornu, spolu s horou nazývanou Mnišská hora,^{58/} kterýžto les byl zcela pokácen větrem.

Nejosvícenější pan hrabě Vilém z Kounic^{59/} určil svou nejjasnější závěti vyplácet výslovně pro stavbu kostela a kláštera po 10 následujících [let] 2000 zlatých.

S. 3

Svatá chýše loretánská, ležící vedle klášterní zahrady, byla založena [díky] šlechetnosti a štedrosti nejvýtečnejšího pána pana Karla Ferdinanda, hraběte Svaté říše římské z Valdštejna,^{60/} a postavena Léta 1698.

Těže Svaté chýši věnoval 1000 zlatých, a to tak, aby v jistém období času v této Svaté chýši každého měsíce byly čteny dvě mše, jedna za živé a druhá za zemřelé [členy] rodiny Valdštejnů a Kouniců.

Z platu tohoto kapitálu náleží polovina konventu, druhá polovina Svaté chýši.

Více se nalézá v knize dobrodinců.

S. 4

Podrobný výčet polí, která poté a nyní konvent vzdělává.^{61/}

Při vsi Tiefendorfu, které Paulus Conopaeus,^{62/} p. t. převor, koupil od paní Barbary Deidingerové [za] 500 kop.

Za vsí, vpravo směrem k řece Ploučnici, dvě části, z nichž k prvé připadá 10 korců, ke druhé 8 korců.

Vlevo následuje 5 částí, z nichž k prvé připadají 4 korce, ke druhé 1 korec, ke třetí 2 korce, ke čtvrté 16 korců, k páté 16 korců.

Pod naším poddaným Christophorem Seltzem *Vbahně louky* řečené leží pole 2 korce. S druhé strany, když postoupíme dále toutéž cestou směrem k poddanému Johannu Hütterovi, jsou dvě části polí, jedno o 3 věrtelích, druhé o 1 korci.

58/ Jméno vrchu nesouvisí s mnichy augustiniány, neboť se tak vrch nazýval již v letech 1502 a 1597 (DZV. 6 D 20 [nefol.]; DZV. 171 M 2r).

59/ Jan Vilém z Kounic (*1656-†1721), majitel panství v letech 1696-1721.

60/ Karel Ferdinand z Valdštejna (*1634-†1702), majitel panství v letech 1680-1696, zakladatel Lorety

61/ Téměř doslovně shodný výčet polí uvádí rovněž klášterní pamětnice (SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 2r).

62/ Paulus Conopaeus (*1595-†1635), augustinián a první prefekt gymnázia v České Lípě, v letech 1633-1635 převor kláštera. V roce 1635 koupil od dědiců Barbary Deidingerové její statek v Bořetíně (něm. Tiefendorf) za 2522 kop gr. míš. Opis kupní smlouvy je uveden v klášterní pamětnici (SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 3r-3v). Cena 500 kop v urbáři je zřejmě jenom cenou za uvezené pozemky.

Směrem k našemu poddanému Christophoru Seltzovi se nalézá pole 4 korce a přímo u něj 1 korec.

U sloupů leží *U provazů* 2 části polí, z nichž k prvé připadají 4, ke druhé 2 korce.

Nedaleko odtud doprava je pole řečené *V pohlazení* o 4 korcích směrem k hornímu lesu hraběte z Kounic, u polnosti řečeného hraběte je pole o 10 korcích.

s. 5

Podrobný výčet polí u vsi Klein Eicha.

Za vsí směrem ke kamenité louce se vpravo rozkládá pole o 7 korcích a vlevo jedno o 7 korcích.

Směrem k řece Ploučnici *V dubině* řečené dvě části [pole], jedna o 1 korci a 1 věrteli, druhá o 4 korcích a 3 věrtelích.

U cesty směrem k Lipému *U brodu* dvě části polí, z nichž k prvé připadají 3 korce, ke druhé to jsou 3 korce.

U městského lesa jsou 4 části [polí], k nimž připadá celkem 10 korců.

U obce Lipské.

Přímo za obcí je pole o 3 korcích a 2 věrtelích směrem ke vsi Jägersdorfu, náležející k Horní Libchavě, u pole Johanna Järschela, lipského ševce, ležící u pole *V polní louce řečené* o 15 korcích.

Nedaleko odtud směrem k Lipému *Ve stráni* pole o 2 korcích, u hornolibchavské cesty ve velké části ležící pole o 15 korcích.

Ke čtvercové části u pole zesnulého pana konšela Johanna Paula^{63/} připadá 6 korců.

Na cestě směrem k Dolní Libchavě u pole Johanna Kellnera pole o 6 korcích. U naší dlouhé louky leží dvě části pole o 3 korcích.

Za městem u Elbelovské zahrady *V potoční loučce* část pole o 3 korcích a 2 věrtelech.

s. 6

Podrobný výčet luk u vsi Tiefendorfu.

Za ovčínem *V pramenité louce* louka, která vynáší 4 povozy sena.

Pod naším polem *V šibalovi* nazvaném louka, která vyměřuje jeden povoz.

Ve stržených rybnících dostáváme okolo 4 povozů.

Pod řečenými rybníky *V písečné louce* je louka, která plodí 3 povozy.

U našich polí je dlouhá louka plodící 10 povozů.

Tráva ze zahrady za vsí je pro píci nevhodná.

U Klein Eicha.

Za domkem našeho poddaného Georga Seifferta ve strženém rybníce dostáváme okolo 4 povozů sena.

Na velké louce směrem k řece Ploučnici 10 povozů.

Louka směrem ke kamennému mostu dává jeden povoz.

U Lipého.

U našich polí směrem k Jägersdorfu *Polní louka* nazývaná dává 3 povozy sena.

Dlouhá louka také 3 povozy.

s. 7

Podrobný výčet jmění.^{64/}

A poté a nyní jsou pronajata.

1. Jméni má sobě pronajato Nejosvícenější hraběnka Butlerová ..... 10000 zl.

2. Nejosvícenější pan hrabě Wenceslaus Morzin^{65/} ..... 2200 zl.

3. Nejosvícenější pan hrabě Joseph Morzin^{66/} ..... 1150 zl.

63/ Johann Josef Paul, českolipský konšel a purkmistr v letech 1707-1710.

64/ Obdobné položky obsahuje *Specificatio capitalium* v klášterní pamětnici (SOA Lito- měřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, *Liber rerum memorabilium*, fol. 13r-13v).

4. Nejosvícenější pan hrabě Johann Wilhelm Kounic, zakladatel	650 zl.
5. Nejosvícenější hraběnka Valdštejnová	500 zl.
6. Nejosvícenější pan hrabě Franz Joseph Czernin z Chudenic ^{67/}	1020 zl.
7. Nejosvícenější pan baron de August	1000 zl.
8. Nejosvícenější paní Karolina de Beck	4000 zl.
9. Vznešený pan de Hillebrandt ^{68/}	600 zl.
10. Nejosvícenější hraběnka Theresia Herbersteinová	320 zl.

21440 zl.

Jmění Svaté chýše loretánské.

U Nejvýtečnější paní hraběnky Valdštejnové	800 zl.
U Nejosvícenějšího pana barona Contreras	200 zl.
U Nejosvícenějšího pana hraběte Josepha Morzina	200 zl.
U Vznešeného pana de Audersky	400 zl.
U Nejosvícenějšího pana hraběte Wenceslause z Vrbna	80 zl.

1680

Jmění Kongregace Sv. Panny Marie Potěšující

U Vznešeného pana de Hillebrandt	300 zl.
--	---------

s. 8

Závazky konventu.^{69/}

1. Každodenně 1 mše za Nejosvícenějšího pana zakladatele.
2. Každý týden v pátek jedna mše za duši Nejosvícenějšího pána pana hraběte Ernesta Kounice.^{70/}
3. První nezasvěcený den v měsíci po celý rok jedna mše za zesnulého pana Michaela Wenceslaa Elbela,^{71/} kdysi dubského správce.
4. Každý měsíc jedna mše za pana Petra Hantche.^{72/}
5. První nezasvěcený den každý měsíc jedna zádušní mše se dvěma kolektami, jednou [začínající] Bože, který mezi kněžskými apoštoly [...], druhou [začínající] Bože uštědřovateli odpuštění [...].
6. Zpěvy v suché dny, jedna zpívaná mše s chorálovým zpěvem rekvie se 2 výše jmenovanými vstupními modlitbami
7. V suché dny kterýkoliv den jedna mše za Dorotheu Mentzlin.
8. Také dvě mše za Wenceslause Mentzela.
9. V suché dny 8 svatých kázání o životě zakladatele, jedno za jeho duši a jeho pozůstalou manželku, druhé za rodinu žijící i zesnulou.
10. Prvního dne každého měsíce po celý rok je vyhrazena 1 svatá [mše] pro zesnulé z rodin Kouniců a Valdštejnů, druhá pro žijící z týchž rodin.
11. Každoročně čtení 5 mší za rodinu Teimlovu.^{73/}
12. Také 5 svatých čtení, totiž 2 za zesnulého Georga Schiffnera, 1 za manželku zesnulého Elisabethu, 2 za zesnulé rodiny Schiffnerovy.

s. 9

Nadto se konají v jednotlivých měsících.^{74/}

Dne 2. ledna	Za zesnulou paní Dorotheu Elblin ^{75/} 1 mše.
Dne 6. února	Při svátku za zesnulou paní Dorotheu Elisabethu Mentzlin jedna mše.

65/ Václav z Morzinu (*1676-†1737), český šlechtic.

66/ Josef z Morzinu (*1689-†1765), český šlechtic.

67/ Pravděpodobně František Josef Czernin z Chudenic (*1697-†1733), český šlechtic.

68/ Pravděpodobně Gelasius de Hillebrandt, v roce 1704 převor kláštera [Kreybich 1799, s. 425]. Zasloužil se o výzdobu Lorety.

69/ Podobný soupis obligací s některými shodnými položkami obsahuje rovněž klášterní pamětnice [SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 9r-10v].

70/ Arnošt František z Kounic (*1646-†1680), majitel panství v letech 1668-1680.

71/ Snad Wenzel Elbel (1709-†1727/28), českolipský měšťan a cínařský mistr [Panáček 2011, s. 48].

72/ Snad Petrus Hantsche (1687-†1731), novic v České Lípě, zde pak před rokem 1698 učitel filosofie [Kreybich 1799, s. 161-162].

73/ Snad rodina Constantina Teimla (1665-†1680), novice v České Lípě, pak českolipského převora v letech 1671-1673 [Kreybich 1799, s. 112, 425].

74/ Většinu uvedených mší obsahuje podobný zápis v klášterní pamětnici [SOA Litoměřice, Augustiniáni Česká Lípa, inv. č. 2, Liber rerum memorabilium, fol. 10v-12v].

75/ Manželka výše uvedeného Wenzela Elbela, zemřela po roce 1728.

76/ Žádného člena rodu Elbelů z řádu premonstrátů se dosud nepodařilo zjistit, známe pouze Mauritia Elbela (*1730-†1798), opata cisterciáckého kláštera v Oseku v letech 1776-1798.

Dne 2. března	Za Důstojného pana Baltasara Elbela ^{76/} zbožně v domě zesnulého ze svatého řádu Premonstrátů 1 mše.
Dne 2. května	Za staršího pana Balthasara Elbela ^{77/} ve dnech života 1 mše, po úmrtí za jeho duši.
Dne 25. června	Snad v nejbližší volné výročí Nejosvícenějšího pána pana Ernesta Kounice.
Dne 2. července	Za paní Dorotheu Elblin 1 mše.
Dne 1. srpna	1 mluvená mše za pana Christophora Hantche, kdysi hejtmana v Libchavě
Dne 1. září	Výroční [mše] za pana Michaela Feldthorna, kdysi hejtmana v Libchavě
2. -	Za zesnulého Důstojného pana Balthasara Elbela, Premonstráta, 1 mše.
28. -	Čtení 2 mší ve svátek zesnulého pana Wenceslaa Mentzela.
Dne 2. listopadu	Za staršího pana Balthasara Elbela ve dnech života 1 mše, po úmrtí za jeho duši.
29. -	Čtení 2 mší ve svátek zesnulého pana Wenceslaa Mentzela.
Dne 30. prosince	Výroční [mše] za zesnulou paní Dorotheu Elisabethu Mentzlin.

Poděkování

Zvláštní poděkování za ochotnou pomoc při čtení latinského textu a zpracování jeho překladu, i za další připomínky, náleží příteli Miloši Sovadinovi.

Studie využila databázi Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

77/ Pravděpodobně Balthasar Elbel st. (1654–1706), českolipský cínařský mistr a purkmistr v letech 1671–1673, 1680–1681 a 1700–1701 [Panáček 2011, s. 45].

ARCHIVNÍ PRAMENY

Národní archiv (NA) Praha

Desky zemské větší (DZV) království Českého
kvaterny 2, 5, 6, 42, 141, 171, 194, 250

Desky dvorské (DD) království Českého
kvaterny 23, 52

Státní oblastní archiv (SOA) Litoměřice

Augustiniáni Česká Lípa

inv. č. 1, Zakládací listina Albrechta z Valdštejna pro klášter obutých augustiniánů v České Lípě 1627

inv. č. 2, Liber rerum memorabilium Conventus Lippensis (1635)–1740

Státní okresní archiv (SOkA) Česká Lípa

Archiv města (AM) Česká Lípa

inv. č. 6, Privilegium Adama a Zdislava Berky z Dubé, 1502

inv. č. 2385, Urbář kláštera, po 1698

EDICE PRAMENŮ

BR: Berní rula. Popis Čech r. 1654 (ed. K. Doskočil), Díl 2/I, Praha 1953.

RL: Regesta Lippensia. Anotovaná edice pramenů k dějinám České Lípy do roku 1437 (ed. J. Panáček), Česká Lípa 2000.

Sedláček, A. 1914: Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361–1480, Praha.

Šimák, J. V. 1931: Taxa panství Novozámeckého z r. 1622, Bezděz II, s. 1–5.

Šimák, J. V. 1937: Registra panství Lipského a Novozámeckého z r. 1579, Bezděz VIII, s. 8–16, 40–48, 76–90, 139–143, 173–175 (registra z r. 1619 připojena paralelně k edici register z r. 1579)

LITERATURA

Bílek, T. V. 1882–1883: Dějiny konfiskací v Čechách I–II, Praha.

Ďurčanský, M. 2018: Od Bílé hory k josefínským reformám, In: Česká Lípa. Město na Ploučnici, Česká Lípa, s. 136–151.

Ernst, W. 1864: Böhm. Leipa vor und unter Wallenstein I., In: Jahres-Bericht der Ober-Realsschule in Böhmisches-Leipa für das Schuljahr 1864, s. 9–28.

Gajdošík, P. 2004: Českolipské purkmistrovské rejstříky 1576–1617, Sborník archivních prací 54, s. 459–565.

Helbig, J. 1895: Abtei Bösig. Kloster in Leipa, Mitteilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs (dále MNEC) 18, s. 277.

Hlaváček, I. - Kašpar, J. - Nový, R. 1988: Vadecum pomocných věd historických, Praha.

Klipcová, B. - Krček, J. - Panáček, J. - Uličný, P. 2017: Klášter řádu obutých augustiniánů v České Lípě, In: Uličný, P. a kol., Architektura Albrechta z Valdštejna (Italská stavební kultura v Čechách v letech 1600–1635), Praha, s. 790–805.

Kreybich, P. 1799: Catalogus Patrum, ac Fratrum Ordinis Eremitici S. P. Augustini (rukopis), VMG v České Lípě, sbírka rukopisů, sign. RK-74, přír. č. 45093.

Panáček, J. 1980: Okřešice, Bořetín a Stráž, Litoměřicko XVI, s. 117–122.

Panáček, J. 1996: Neopevňená panská sídla v České Lípě, Castellologica bohemia 5, s. 205–216.

Panáček, J. 2004: Dělení Berků z Dubé v roce 1502, Bezděz 13, s. 23–48.

Panáček, J. 2010: Založení augustiniánského kláštera v České Lípě, Česká Lípa.

Panáček, J. 2011: Českolipské cínařství, Bezděz 20, s. 37–85.

Panáček, J. 2017: Novozámecký hejtman Baltasar Kühnel na Nedamově, Bezděz 26, s. 223–237.

Panáček, J. 2018: Od středověku k době předbělohorské, In: Česká Lípa. Město na Ploučnici, Česká Lípa, s. 122–135.

Panáček, J. - Panáček, M. 2013: Kostely v České Lípě, Česká Lípa.

Pešta, J. a kol. 2015: Česká Lípa, bývalý augustiniánský klášter, stavebněhistorický průzkum, Rožmitál pod Třemšínem (elaborát SHP).

Profous, A. 1951: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl III, Praha.

Schober, K. 1927: Die Geschichte des Klosters und Gymnasiums in Böhm. Leipa, In: Festschrift zur Feier des 300. jäh. Bestandes des Augustinerklosters und Gymnasiums in B.-Leipa, B.-Leipa, s. 5–27.

Walter, A. H. 1895: Aus dem Leipaer Klosterarchive, MNEC 18, s. 89–93.

Willomitzer, J. N. 1880: Die Lieb-Frauen-Kirche in Böhm. Leipa, Böhm. Leipa.

Zoubek, F. J. 1864: Lípě (Česká Lípa), Památky archeologické a místopisné XI., díl VI., sešit 1, s. 1–11; sešit 2, s. 41–52.

ABBILDUNGEN

- Abb. 1. Das Augustinerkloster in Česká Lípa auf dem kaiserlichen Abdruck des stabilen Kataster der Stadt aus dem Jahr 1843 (Kartenunterlage: Archivalie des Zentralen Vermessungs- und Katasterarchivs, www.cuzk.cz).
- Abb. 2. Schematischer Plan der Herrschaft Schönborn (Stráž u České Lípy) des Augustinerklosters nach der Karte des stabilen Katasters aus dem Jahr 1843, d. h. Katastergebiet Schönborn (Zeichnung: Autor).
- Abb. 3. Die Titelseite des sog. Urbariums des Augustinerklosters aus den Jahren 1728–1730 (SOkA Česká Lípa, AM Česká Lípa, Inventarnummer 2385).
- Abb. 4. Augustinerkloster in Česká Lípa, kolorierte Zeichnung von E. Pabstmann aus den Jahren 1790–1820 (Tschechische Augustinerordenprovinz, Pfarrei St. Thomas, Prag – Malá Strana, Inv. Nr. 17; Reproduktion durch den Autor).

Übersetzt von Petra Sochová